

Akkervogeltellingen in Noord-Brabant in 2020

Vincent de Boer &
Frank Majoor

Sovon-rapport 2021/05

Akkervogeltellingen in Noord-Brabant in 2020

Vincent de Boer & Frank Majoor

Dit rapport is samengesteld in opdracht van

Provincie Noord-Brabant

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2021

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Provincie Noord-Brabant.

Wijze van citeren: de Boer V. & Majoor F.A. 2021. Akkervogeltellingen in Noord-Brabant in 2020. Sovon-rapport 2021/05. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Foto's omslag: Frank Majoor

Opmaak: John van Betteray, Sovon Vogelonderzoek Nederland

ISSN-nummer: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Toernooiveld 1

6525 ED Nijmegen

e-mail: info@sovon.nl

website: www.sovon.nl

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon.

Inhoud

Dankwoord	2
Samenvatting	3
1. Inleiding	4
2. Methode	5
2.1. Telmethode	5
2.2. Telgebieden en telpunten	5
2.3. Gebiedsbeschrijving	8
2.4. Prioritaire vogelsoorten	25
2.5. Overzicht teldatums	25
2.6. Weersomstandigheden	25
3. Resultaten	27
4. Discussie	34
Literatuur	36

Dankwoord

Wij zouden graag de volgende personen willen bedanken. Jochem Sloothaak van Coördinatiepunt Brabants Landschap. Collega's Bas Hissel en Lara Marx voor het maken van de kaarten en voor databewerkingen. Bram Ubels voor het grootste deel van

de zomertellingen, Peter de Boer en Bas Hissel voor het uitvoeren van een deel van de wintertellingen respectievelijk zomertellingen en Jaap van der Linden en Bas van den Boogaard voor het leveren van commentaar op een eerdere versie van dit rapport.

Samenvatting

De Provincie Noord-Brabant wil graag meer inzicht krijgen in de effectiviteit van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) in haar provincie, daar waar het gaat om de ontwikkeling van broed- en wintervogels die in sterke mate gebonden zijn aan open akkerland. De landelijke beleidsmonitoring die door BIJ12 namens de provincies wordt uitgevoerd biedt hiervoor al een belangrijke basis. Aanvullende monitoring is nodig om de provinciale beleidsvragen in voldoende mate te kunnen beantwoorden. Daarom heeft de provincie Sovon Vogelonderzoek Nederland opdracht gegeven voor aanvullende monitoring met een looptijd van drie jaar, die de periode van februari 2019 tot en met maart 2022 zal beslaan. Voorliggende rapportage beschrijft de resultaten van de tellingen uit het tweede jaar, 2020.

Voor aanvang van de tellingen zijn door het Coördinatiepunt Landschapsbeheer 13 ANLb-gebieden geselecteerd (12 in leefgebied ‘open akkerland’, 1 in leefgebied ‘droge dooradering’) op basis van de ligging en hoeveelheid ANLb-pakketten die relevant zijn voor akkervogels. Daarnaast heeft Sovon zes referentiegebieden geselecteerd buiten de ANLb-kerngebieden, op basis van terreinkenmerken die zoveel mogelijk vergelijkbaar zijn met die van de ANLb-gebieden. Per gebied zijn 5 telpunten geselecteerd en geteld (3x in de winter, 4x tijdens het broedseizoen), aan de hand van de methodiek Meetnet Agrarische Soorten (MAS).

De eerste grove vergelijking tussen ANLb- en re-

ferentiegebieden in 2019 leek erop te wijzen dat zich in de winter van 2019 meer vogels ophielden in ANLb-gebieden dan daarbuiten en dat dit ook voor de vier prioritaire soorten Blauwe Kiekendief, Geelgors, Kleine Zwaan en Veldleeuwerik gold (tabel 9). Dit beeld kon in 2020 bevestigd worden, zowel het gemiddeld aantal waargenomen soorten per telpunt als het aantal individuen per telpunt was in de ANLb-gebieden groter dan in de referentiegebieden. Uitzonderd de Kleine Zwaan die in 2020 niet in de ANLb-gebieden werd waargenomen. Het wel of niet voorkomen van de prioritaire soorten in de winter hangt grotendeels af van de ligging van de gebieden in Noord-Brabant en de aanwezige landschappelijke kenmerken in de betreffende gebieden. De dichtheden van de soorten binnen de gebieden waar ze voorkomen wordt waarschijnlijk wel gestuurd door de aanwezige ANLb-beheerpakketten, met uitzondering van de voornamelijk grasetende Kleine Zwaan. Tijdens het broedseizoen van 2019 werden van zeven van de tien waargenomen prioritaire soorten juist lagere aantallen aangetroffen in de ANLb-gebieden dan in de referentiegebieden (tabel 10). In 2020 was dat het geval voor vijf soorten. Behalve voor Kievit en Scholekster lagen de aantallen per telpunt zowel in de ANLb-gebieden als in de referentiegebieden iets hoger dan in 2019. Het is moeilijk om deze verschillen te verklaren zonder landelijke trend en jaareffecten te kennen. Voor statistische analyses om te bepalen of eventuele verschillen in aantallen (en in trends) significant zijn, zijn echter meer gegevens uit meerdere jaren nodig.

1. Inleiding

De Provincie Noord-Brabant wil graag meer inzicht krijgen in de effectiviteit van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) in haar provincie, daar waar het gaat om de ontwikkeling van broed- en wintervogels die in sterke mate gebonden zijn aan open akkerland. De landelijke beleidsmonitoring die door BIJ12 namens de provincies wordt uitgevoerd biedt hiervoor al een belangrijke basis (Teunissen *et al.* 2015, Vogel *et al.* 2016). Aanvullende monitoring is nodig om de provinciale beleidsvragen in

voldoende mate te kunnen beantwoorden. Om die reden heeft de Provincie Noord-Brabant aanvullende monitoring met een looptijd van drie jaar geïnitieerd, die de periode van februari 2019 tot en met maart 2022 zal beslaan. Sovon voert deze monitoring uit in samenspraak met het Coördinatiepunt Landschapsbeheer en vertegenwoordigers van de Collectieven Boerennatuur. Voorliggende rapportage beschrijft de resultaten van de tellingen uit het tweede jaar, 2020.

ANLb-gebied Reek-Schaijk, juli 2020. Foto: Frank Majoor

2. Methode

2.1. Telmethode

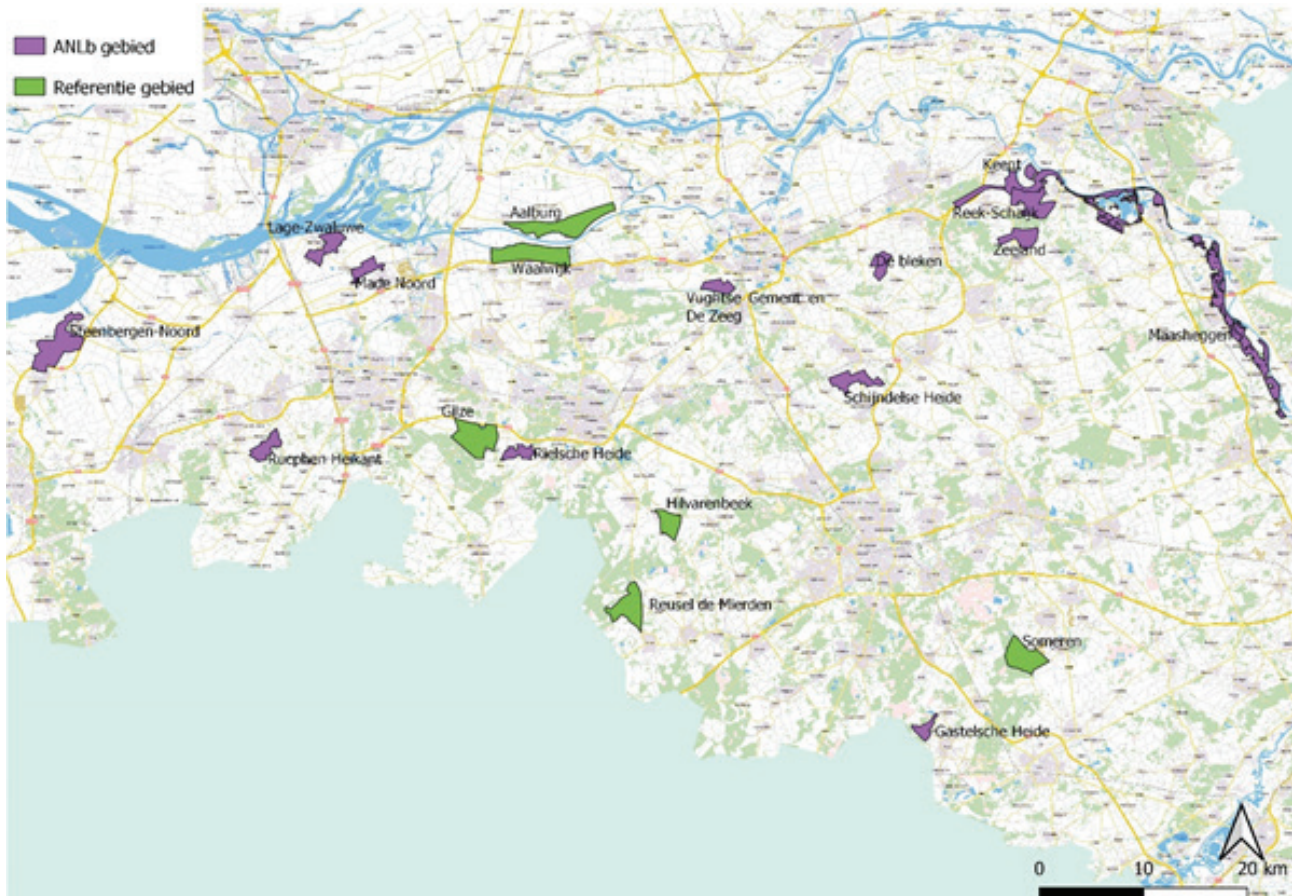
De tellingen vonden plaats in 13 prioritaire werkgebieden (in het vervolg ANLb-gebieden genoemd) en zes referentiegebieden. Per gebied zijn vijf punten geteld volgens de methodiek Meetnet Agrarische Soorten (MAS) (Teunissen *et al.* 2019), waarbij per punt 10 minuten werd geteld. Alle binnen de telcirkel (met straal van 300 m) waargenomen vogels zijn ingevoerd in Avimap. Er is zowel in de winter (drie telrondes in februari, maart en november 2020) als tijdens het broedseizoen (vier telrondes in de periode april-juli 2020) geteld. Tijdens de wintertellingen zijn waar nodig insteken op percelen gemaakt om beter zicht te krijgen op de op de grond aanwezige vogels.

De wintertellingen zijn uitgevoerd door Peter de Boer (gebieden Aalburg, Waalwijk, Hilvarenbeek en Reusel de Mierden) en Frank Majoor (overige gebieden). In het broedseizoen zijn de eerste drie tellingen uitgevoerd door Bram Ubels, de vierde ronde is uitgevoerd door Vincent de Boer, Bas Hissel en Frank Majoor.

2.2. Telgebieden en telpunten

Selectie gebieden

De 13 ANLb-gebieden zijn vooraf geselecteerd door het Coördinatiepunt Landschapsbeheer op basis van de ligging en hoeveelheid ANLb-pakketten die relevant zijn voor akkervogels. De zes referentiegebieden zijn door Sovon geselecteerd op basis van terreinkenmerken die zoveel mogelijk vergelijkbaar zijn met die van de ANLb-gebieden en liggen buiten de ANLb-kerngebieden. Hiertoe is in een GIS (QGIS 3.4) een overlay van de ANLb-gebieden gemaakt met kaarten van de basisperceelsregistratie 2018 (ANLb-pakketten, perceelsgrootte, aandeel agrarisch) en de grondsoort (zie tabel 1). Hetzelfde is gedaan met alle watervogeltelgebieden in Noord-Brabant, om een min of meer natuurlijke gebiedsindeling voor de referentiegebieden te kunnen gebruiken. De referentiegebieden zijn geselecteerd op basis van de gebiedskenmerken van de ANLb-gebieden, waarbij steeds het minimum en maximum van de waarden landgebruik (akker, braak, gras, natuur en overig), grondsoort (klei, veen en zand) en oppervlakte agra-

Figuur 1. Ligging telgebieden in de Provincie Noord-Brabant.

Tabel 1. Kenmerken van de ANLb-gebieden; ANLb en gemiddeld perceeloppervlaktes gegeven in percentages van het totale oppervlak van het gebied. Landgebruik, grondsoort, oppervlakte agrarisch en totale oppervlakte in hectare. Voor perceelsgrootte en de ANLb-pakketten is de basisperceelsregistratie uit 2018 gebruikt.

collectief gebied	ANLb akker- vogels		ANLb overig	gem. per- ceelsopp.	landgebruik			grondsoort			oppervlakte			
	ANLb akker- vogels	ANLb overig			akker	braak	gras	natuur	overig	klei	veen	zand	agrarisch	totaal
Delta	1.7	1.9	1.7	41.7	0.0	38.6	0.0	0.0	0.0	78.1	0.0	21.9	80.3	2311.6
Oost	9.0	0.9	2.3	50.9	0.0	37.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	88.1	318.2
Oost	10.8	3.6	1.9	39.1	0.0	52.9	0.0	0.1	94.2	0.0	5.8	5.8	92.1	552.5
Oost	4.9	1.5	1.7	42.8	0.0	26.3	0.0	0.2	23.6	0.0	76.4	69.2	69.2	1003.8
Oost	9.9	0.0	1.9	42.2	0.0	31.7	0.0	0.1	0.0	0.0	100.0	74.0	74.0	457.8
Midden	5.7	0.0	1.8	51.4	0.0	24.4	0.0	0.3	0.0	0.0	100.0	76.1	76.1	226.8
Midden	6.8	0.0	2.9	65.0	0.0	24.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	89.0	89.0	302.7
Midden	4.3	2.1	2.1	45.3	0.0	38.4	0.0	0.1	0.0	0.0	100.0	83.8	83.8	531.3
Midden	9.2	0.3	2.6	46.6	0.0	40.8	0.0	0.0	47.5	0.0	52.5	87.5	87.5	297.5
West	5.3	2.4	2.1	59.5	0.0	30.5	0.0	0.0	98.5	1.5	0.0	90.1	90.1	506.7
West	3.2	1.1	2.0	53.4	0.0	30.4	0.0	0.0	81.1	0.0	18.9	83.8	83.8	328.3
West	4.7	3.5	1.7	25.1	0.0	51.4	0.0	0.2	0.0	0.0	100.0	76.7	76.7	423.3
West	5.4	0.3	4.1	68.9	0.0	18.9	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0	87.8	87.8	1209.1
gemiddeld	6.2	1.4	2.2	48.6	0.0	34.3	0.0	0.1	40.2	0.1	59.7	83.0	83.0	651.5
min	1.7	0.0	1.7	25.1	0.0	18.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	69.2	69.2	226.8
max	10.8	3.6	4.1	68.9	0.0	52.9	0.0	0.3	100.0	1.5	100.0	92.1	92.1	2311.6

6

Tabel 2. Kenmerken van de geselecteerde referentiegebieden; ANLb en gemiddeld perceeloppervlaktes gegeven in percentages van het totale oppervlak van het gebied. Landgebruik, grondsoort, oppervlakte agrarisch en totale oppervlakte in hectare. Voor perceelsgrootte en de ANLb-pakketten is de basisperceelsregistratie uit 2018 gebruikt.

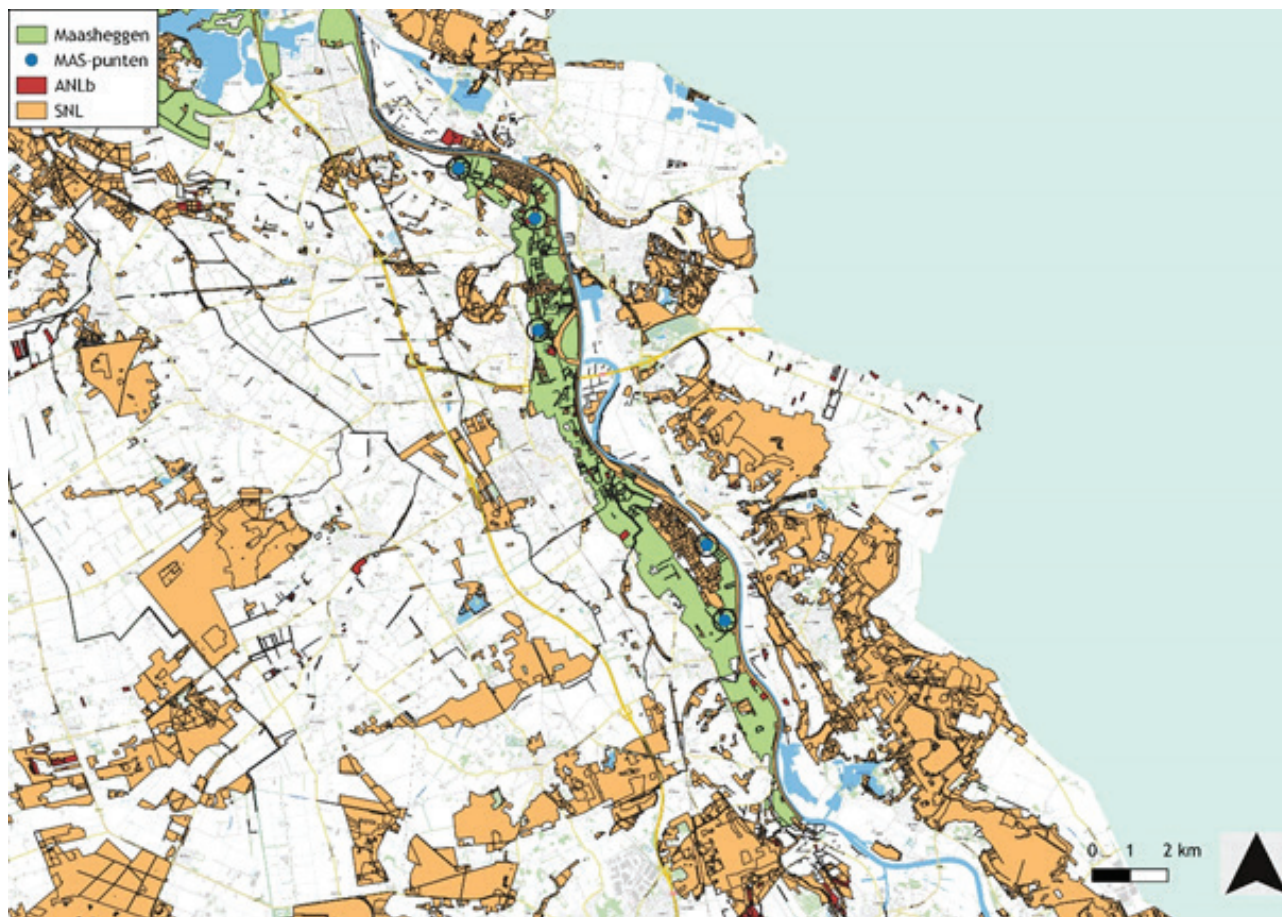
collectief gebied	ANLb akker- vogels		ANLb overig	gem. per- ceelsopp.	landgebruik			grondsoort			oppervlakte			
	ANLb akker- vogels	ANLb overig			akker	braak	gras	natuur	overig	klei	veen	zand	agrarisch	totaal
Midden	0.0	0.0	1.9	39.0	0.0	29.0	0.0	0.1	0.0	0.0	100.0	68.0	68.0	745.7
Midden	0.0	0.0	2.1	44.0	0.0	31.3	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	75.3	75.3	416.0
West	0.0	0.0	2.0	25.2	0.0	45.3	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	70.3	70.3	895.0
West	0.0	0.1	3.1	42.6	0.0	25.2	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0	67.8	67.8	1159.1
West	0.0	0.2	2.8	30.1	0.0	45.5	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0	75.6	75.6	1245.9
gemiddeld	0.0	0.1	2.4	37.1	0.0	35.1	0.0	0.0	33.3	0.0	66.7	72.1	72.1	881.7
min	0.0	0.0	1.9	25.2	0.0	25.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	67.8	67.8	416.0
max	0.0	0.2	3.1	44.0	0.0	45.5	0.0	0.1	100.0	0.0	100.0	75.6	75.6	1245.9

rische gebied van de ANLb-gebieden zijn gebruikt. Op deze manier bleven er 30 potentiële referentiegebieden over. Hieruit zijn weer zes gebieden gekozen die geen of zo min mogelijk overige (voor akkervogels niet relevante) ANLb-pakketten bevatten, die zo goed mogelijk verdeeld zijn over de drie Collectieven West, Midden en Oost, en die gezamenlijk zo goed mogelijk de ANLb-gebieden benaderen (en niet te ver van de overige gebieden vandaan liggen). Het

resultaat is te zien in tabel 2. De ligging van de telgebieden is gegeven in figuur 1.

Selectie telpunten

In Steenberghe worden reeds MAS-tellingen uitgevoerd door vrijwilligers. Hier is voor deze monitoring bij aangesloten. Binnen de overige 12 ANLb-gebieden en de zes referentiegebieden zijn vervolgens steeds zeven punten gelegd uit het lan-

Figuur 2. ANLb-gebied Maasheggen met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

ANLb-gebied Maasheggen, januari 2020. Foto's: Frank Majoor

delijke grid dat voor MAS wordt gebruikt (hoek- en middelpunten van kilometerhokken). Deze zijn voor de ANLb-gebieden zó gekozen dat ze op of in de buurt van ANLb-pakketten liggen (situatie 2018) en voor zowel de ANLb-gebieden als de referentiegebieden dat ze zoveel mogelijk binnen het gebied liggen. Sommige gebieden waren echter zo klein dat de punten niet volledig in het gebied lagen. Uit de geselecteerde punten zijn in het veld de vijf meest geschikte punten gekozen en waar nodig zijn deze maximaal 300 m verplaatst, i.v.m. de bereikbaarheid.

2.3. Gebiedsbeschrijving

De 13 ANLb-gebieden en de zes referentiegebieden liggen verspreid door de gehele Provincie Noord-Brabant (zie figuur 1). De terreinkenmerken van de referentiegebieden zijn zoveel mogelijk vergelijkbaar met die van de ANLb-gebieden (zie paragraaf 2.2).

Per gebied volgt een korte beschrijving. Het aantal vogels en soorten binnen de telcirkels wordt naast percentage ANLb ook (sterk) beïnvloed door het voorkomen van erven, watergangen, houtwallen en natuurgebieden.

Maasheggen

ANLb-gebied Maasheggen ligt in Collectief Delta in de gemeente Boxmeer. Het gebied ligt in het leefgebied Droge dooradering, in tegenstelling tot alle overige gebieden, die tot het leefgebied Open akkerland worden gerekend. Het gebied ligt grotendeels op kleigrond en bestaat uit 42 % akkers en 39 % grasland. Het is zeer besloten met veel houtwallen en bosjes. Het gebied is langgerekt en ligt geheel in de uiterwaarden van de Maas tussen Maashees en Sint Agatha (figuur 2). Vanwege een hoog overstromingsrisico zijn agrarische bedrijven en andere bebouwing vrijwel afwezig. De telpunten zijn in de directe nabijheid van vogelakkers gelegd. Het telpunt bij klooster Sint Agatha ligt op de dijk en bestaat voor ongeveer de helft uit uiterwaarden; binnen de andere helft ligt het klooster. De overige telpunten liggen geheel in de uiterwaarden.

De Bleken

ANLb-gebied De Bleken ligt in Collectief Oost in de gemeente Bernheze (figuur 3). Het gebied ligt volledig op zandgrond en bestaat voor 51 % uit akkers en 37 % uit grasland. Het is relatief open met enkele houtwallen en wat laanbeplanting. De agrarische bedrijven zijn over het algemeen gemengd en modern.

Figuur 3. ANLb-gebied De Bleken met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

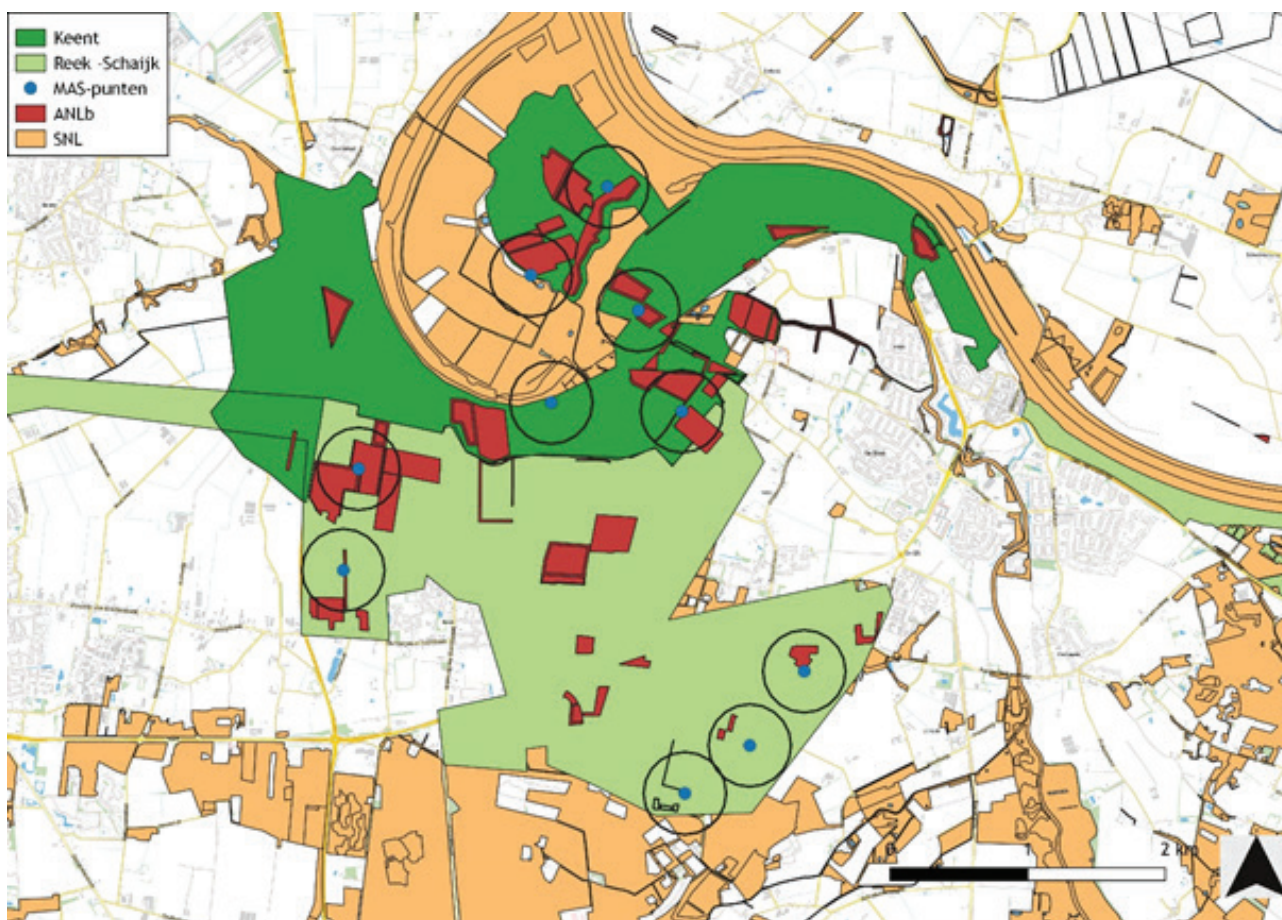

ANLb-gebied De Bleken, juli 2020. Foto: Frank Majoor

Keent

ANLb-gebied Keent is onderdeel van Collectief Oost en ligt grotendeels in de gemeente Oss (figuur 4). Het gebied bestaat vrijwel geheel uit kleigrond en heeft 39 % akkers en 53 % grasland. Het gebied wordt gekenmerkt door een oude arm van de Maas rondom

een groot deel van het gebied. Het gebied is hierdoor zeer aantrekkelijk voor watervogels. Er lopen verschillende dijken door het gebied, zowel rond “eiland Keent” als om de oude Maasstrang. De telpunten liggen deels in de uiterwaarden.

Figuur 4. ANLb-gebieden Keent & Reek-Schaijk met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

Reek-Schaijk

ANLb-gebied Reek-Schaijk ligt in Collectief Oost in de gemeenten Landerd en Grave (figuur 4). Het gebied ligt grotendeels op zandgrond en bestaat voor

43 % uit akkers en 26 % uit grasland. Het gebied zelf is vrij open maar grotendeels omgeven door bos of bebouwing. Binnen vier van de vijf telcirkels liggen erven van woningen en/of agrarische bedrijven.

Figuur 5. ANLb-gebied Zeeland met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

ANLb-gebied Zeeland, juli 2020. Foto: Frank Majoor

Zeeland

ANLb-gebied Zeeland ligt in Collectief Oost in de gemeente Landerd (figuur 5). Het gebied ligt geheel op zandgrond en bestaat voor 42% uit akkers en 32% uit grasland. Het gebied zelf is vrij open en wordt aan de noordkant begrenst door bos en aan de zuidrand door bebouwing van Zeeland. Binnen alle telcirkels liggen erven van woningen en/of (agrarische) bedrijven.

Gastelsche Heide

ANLb-gebied Gastelsche Heide ligt in Collectief Midden in de gemeente Cranendonck. Het gebied ligt geheel op zandgrond en bestaat voor 51 % uit akkers en 24 % uit grasland. Het gebied wordt aan de noordkant begrenst door een groot heide en bosgebied De Gastelsche Heide. Alle telpunten overlappen met dit natuurgebied. Aan de zuidrand van het ge-

Figuur 6. ANLb-gebied Gastelsche Heide met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

ANLb-gebied Gastelsche Heide, januari 2020. Foto: Frank Majoor

Figuur 7. ANLb-gebied Rielsche Heide met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

bied ligt het dorpje Gastel. Slechts binnen 1 telcirkel ligt bebouwing. Het gebied zelf is vrij open met een enkele houtwal en bomenrij. Het lange witte vlak tussen het telgebied (groen) en het heide- en bosgebied (oranje) is akkerland (figuur 6).

Rielsche Heide

ANLb-gebied Rielsche Heide ligt in Collectief Midden in de gemeente Goirle (figuur 7). Hoewel de naam anders doet vermoeden, is er in de directe omgeving geen heide aanwezig. Het gebied ligt geheel op zandgrond en bestaat voor 65 % uit akkers en 24 % uit grasland. Het is daarmee een van de gebieden met het grootste aandeel akkers. Slechts binnen één telcirkel ligt een erf (aan de rand van de cirkel). Het gebied is vrij open met enkele bosjes.

Schijndelse Heide

ANLb-gebied Schijndelse Heide ligt in Collectief Midden en grotendeels in de gemeente Sint-Oedenrode (figuur 8). Net als bij de Rielsche Heide is er in de directe omgeving geen heide aanwezig. Het gebied ligt geheel op zandgrond en bestaat

voor 45 % uit akkers en 38 % uit grasland. Binnen het gebied liggen verschillende zandwegen. De telcirkels zijn divers; binnen een telcirkel liggen twee boerenerven en binnen een andere cirkel een stukje golfbaan & boomkwekerij. Het gebied is vrij besloten met wat houtwallen en bomenrijen.

Figuur 8. ANLb-gebied Schijndelse Heide met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

ANLb-gebied Schijndelse Heide, januari 2020. Foto: Frank Majoor

Vughtse Gement en De Zeeg

ANLb-gebied Vughtse Gement en De Zeeg ligt in Collectief Midden in de gemeente Vught (figuur 9). Het gebied ligt half op klei en half op zandgrond en

bestaat voor 47 % uit akkers en 41 % uit grasland. Binnen het gebied liggen verschillende zandwegen. Het gebied is zeer open en binnen slechts een telcirkel ligt een erf met veel erfbeplanting.

Figuur 9. ANLb-gebied Vughtse Gement en De Zeeg met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

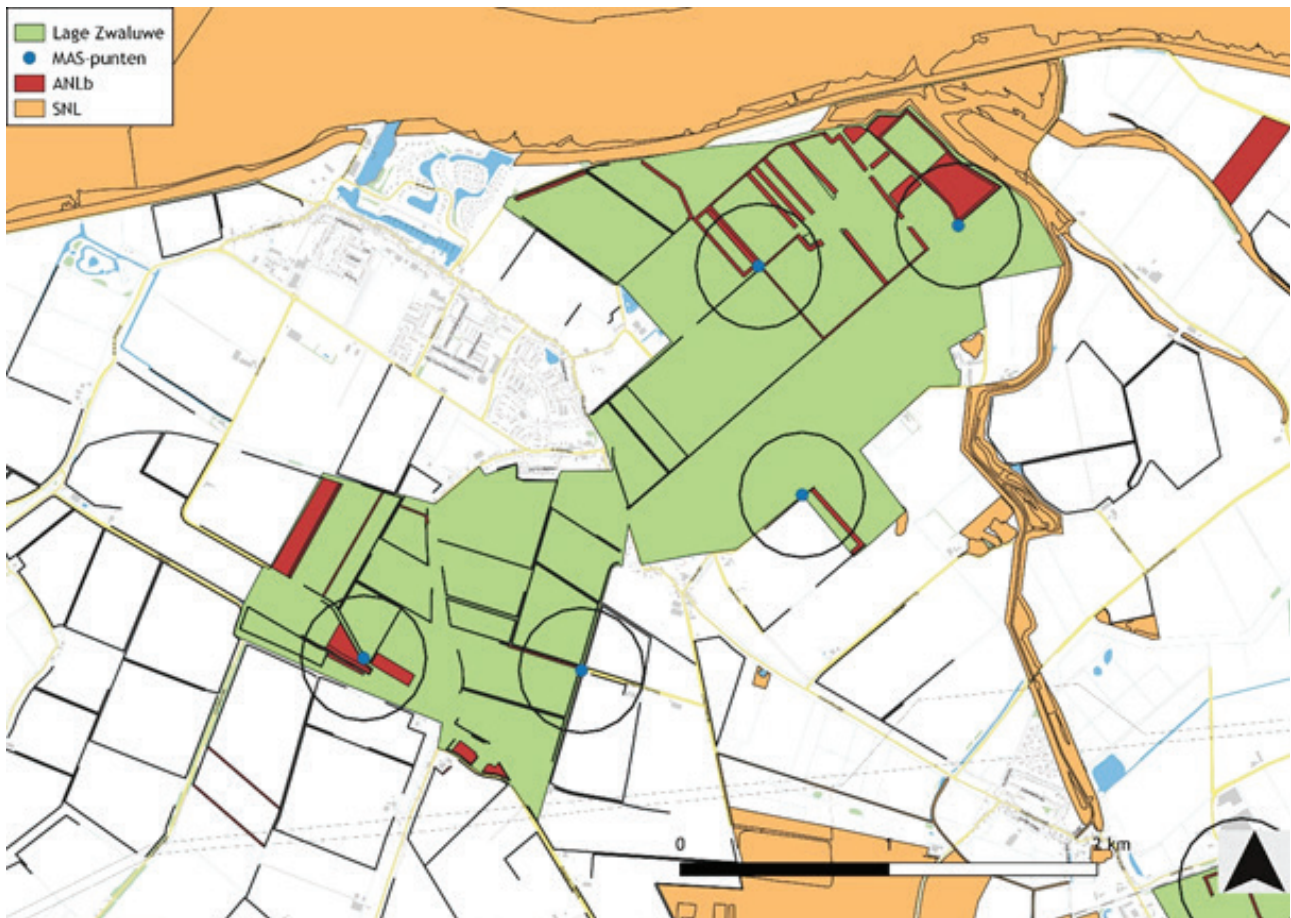

ANLb-gebied Vughtse Gement en De Zeeg, januari 2020. Foto: Frank Majoor

Lage Zwaluwe

ANLb-gebied Lage Zwaluwe ligt in Collectief West in de gemeente Drimmelen (figuur 10). Het gebied bestaat geheel uit kleigrond en bevat 60 % akkers en

31 % grasland. Het gebied is vrij open, binnen een telcirkel liggen twee erven en binnen een andere cirkel ligt een bosje.

Figuur 10. ANLb-gebied Lage Zwaluwe met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

ANLb-gebied Lage Zwaluwe, januari 2020. Foto: Frank Majoor

Made Noord

ANLb-gebied Made Noord ligt in Collectief West in de gemeente Drimmelen (figuur 11). Het gebied ligt grotendeels op kleigrond en bestaat voor 53 % uit akkers en 30 % uit grasland. Het gebied wordt aan de

zuidkant begrensd door het dorp Made en er loopt een extensief gebruikte spoorlijn doorheen met daarlangs riet en struweel. Het gebied is vrij besloten en binnen alle telcirkels liggen erven.

Figuur 11. ANLb-gebied Made Noord met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

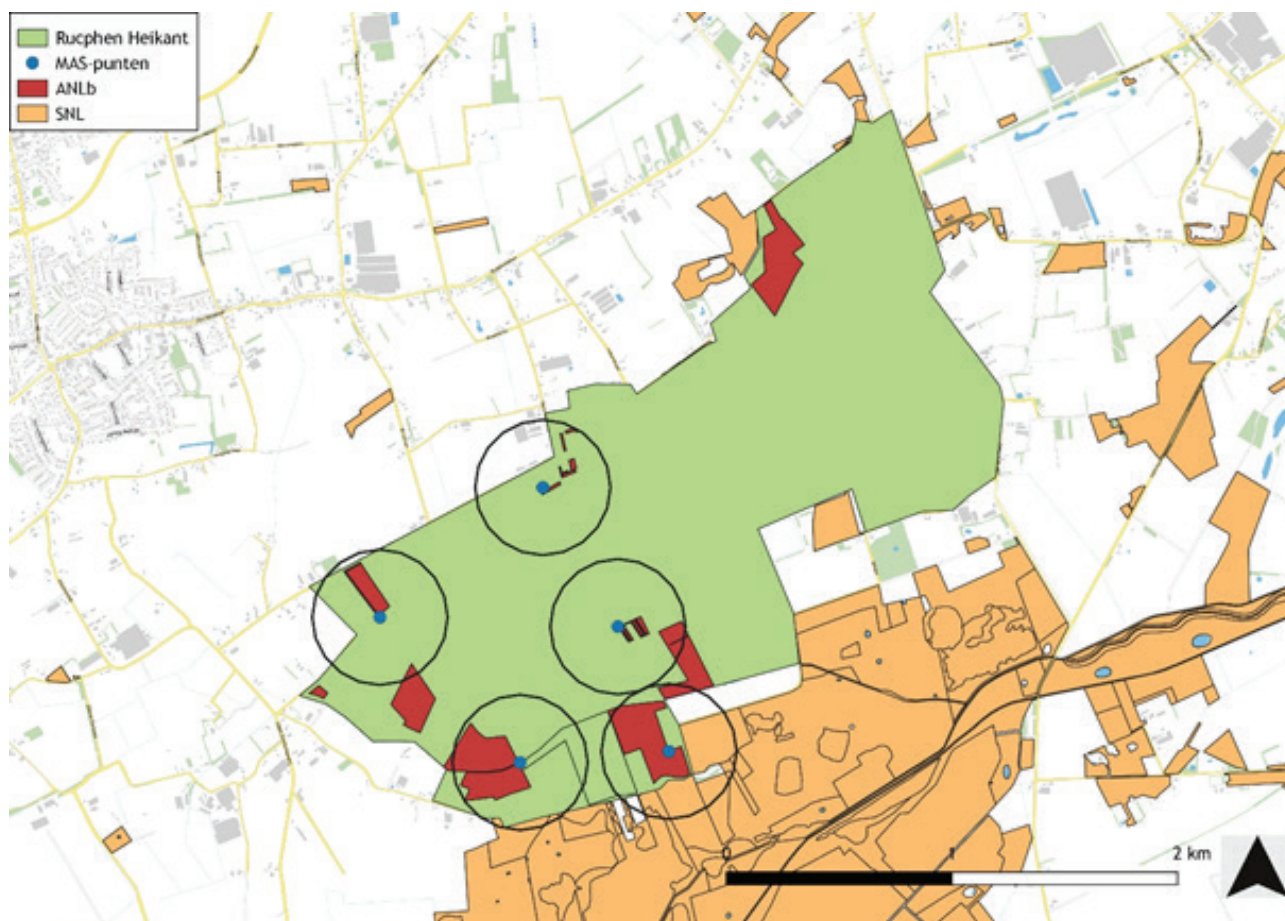

ANLb-gebied Made Noord, januari 2020. Foto: Frank Majoor

Rucphen Heikant

ANLb-gebied Rucphen Heikant ligt in Collectief West, grotendeels in de gemeente Rucphen (figuur 12). Het gebied ligt op zandgrond en bestaat uit 25 %

akkers (dit is het kleinste aandeel van alle gebieden) en 51 % grasland. Het gebied wordt aan de zuidkant begrensd door bosgebied Pannenhoef. Het gebied is vrij besloten en binnen alle telcirkels liggen erven.

Figuur 12. ANLb-gebied Rucphen Heikant met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

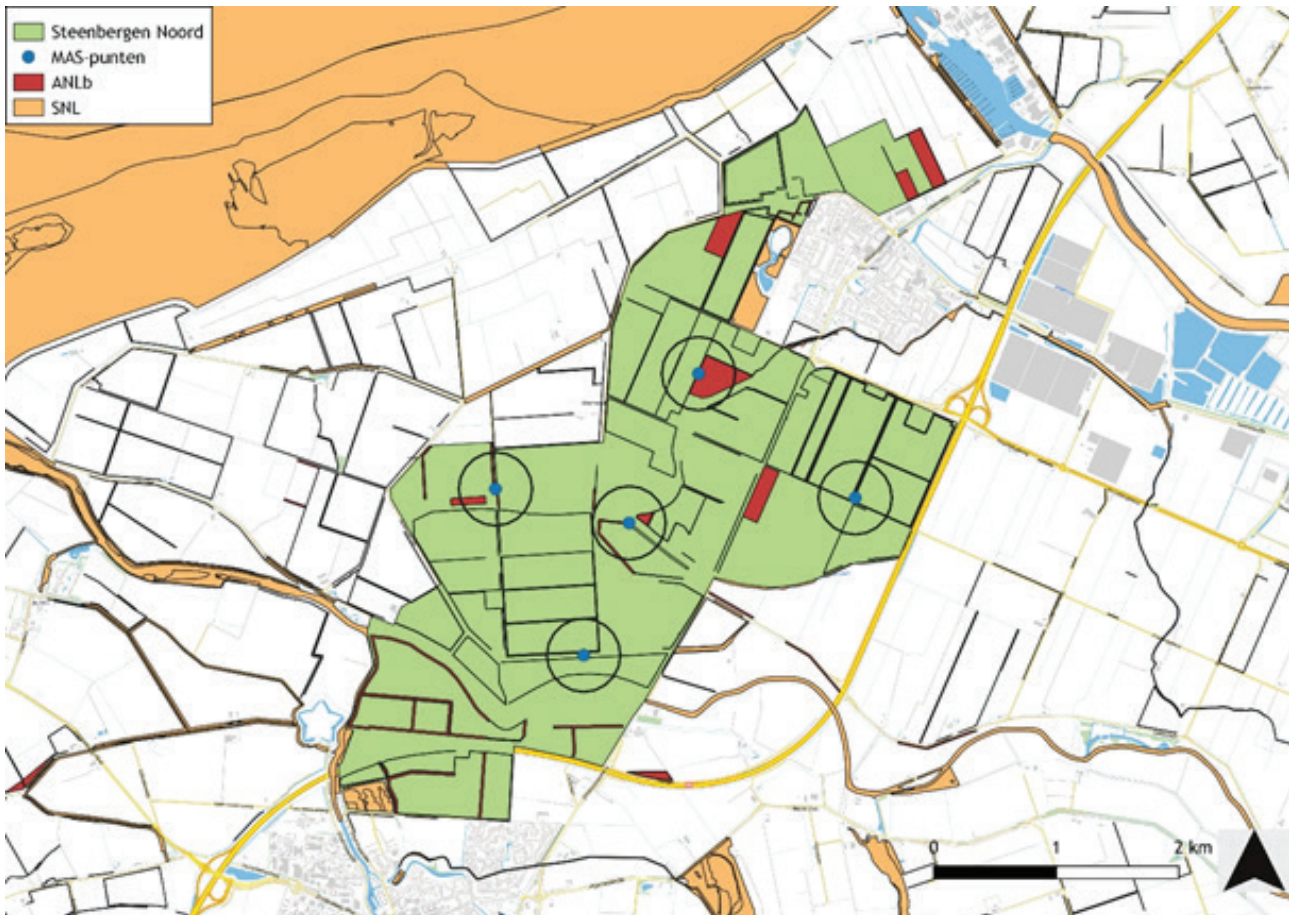

ANLb-gebied Rucphen Heikant, januari 2020. Foto: Frank Majoor

Steenbergen Noord

ANLb-gebied Steenbergen Noord ligt in Collectief West in de gemeente Steenbergen (figuur 13). Het gebied ligt op kleigrond en bestaat uit 69 % akkers (dit is het grootste aandeel van alle gebieden) en 19 % grasland. De percelen zijn met gemiddelde oppervlakte van 4.1 ha ruim het grootste van alle telgebie-

den. Het gebied is vrij open en binnen drie telcirkels liggen erven. In het westen van het gebied ligt het dorp Dinteloord en aan de zuidkant ligt Steenbergen. Verder is de directe omgeving van het gebied vergelijkbaar met het gebied zelf. Het middelste telpunt is vrij afwijkend, hier ligt een waterrijk natuurgebiedje binnen de cirkel met veel watervogels.

Figuur 13. ANLb-gebied Steenbergen Noord met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

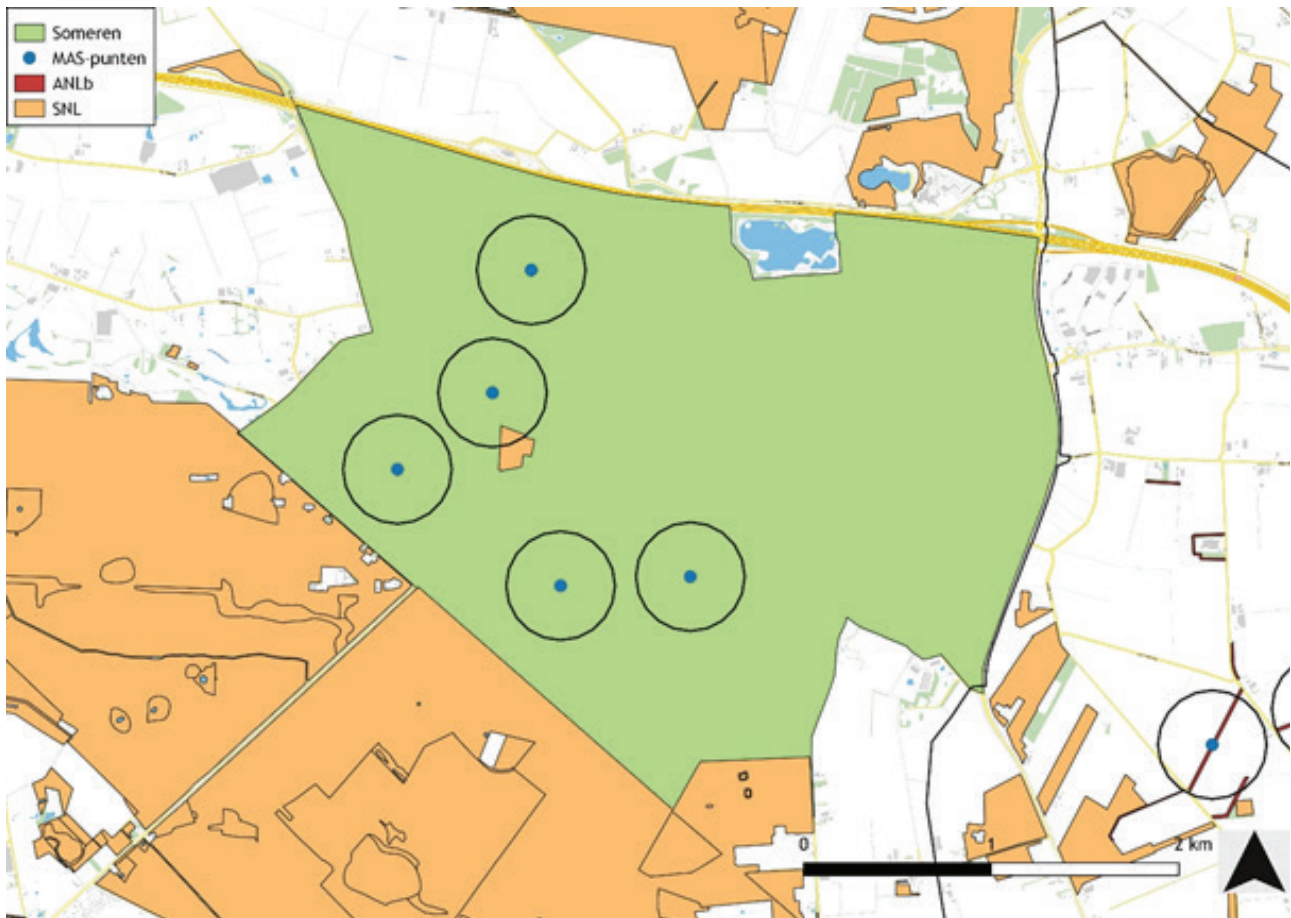

ANLb-gebied Steenbergen Noord, januari 2020. Foto: Frank Majoor

Someren

Referentiegebied Someren ligt in Collectief Oost (figuur 14). Het gebied ligt op zandgrond en bestaat uit 41 % akkers en 34 % grasland. Het ligt tussen de na-

tuurgebieden Somerense Heide en Bokseberg. Aan de oostkant ligt Someren-Heide met wat glastuinbouw. Het gebied is vrij open, maar in alle telcirkels liggen erven.

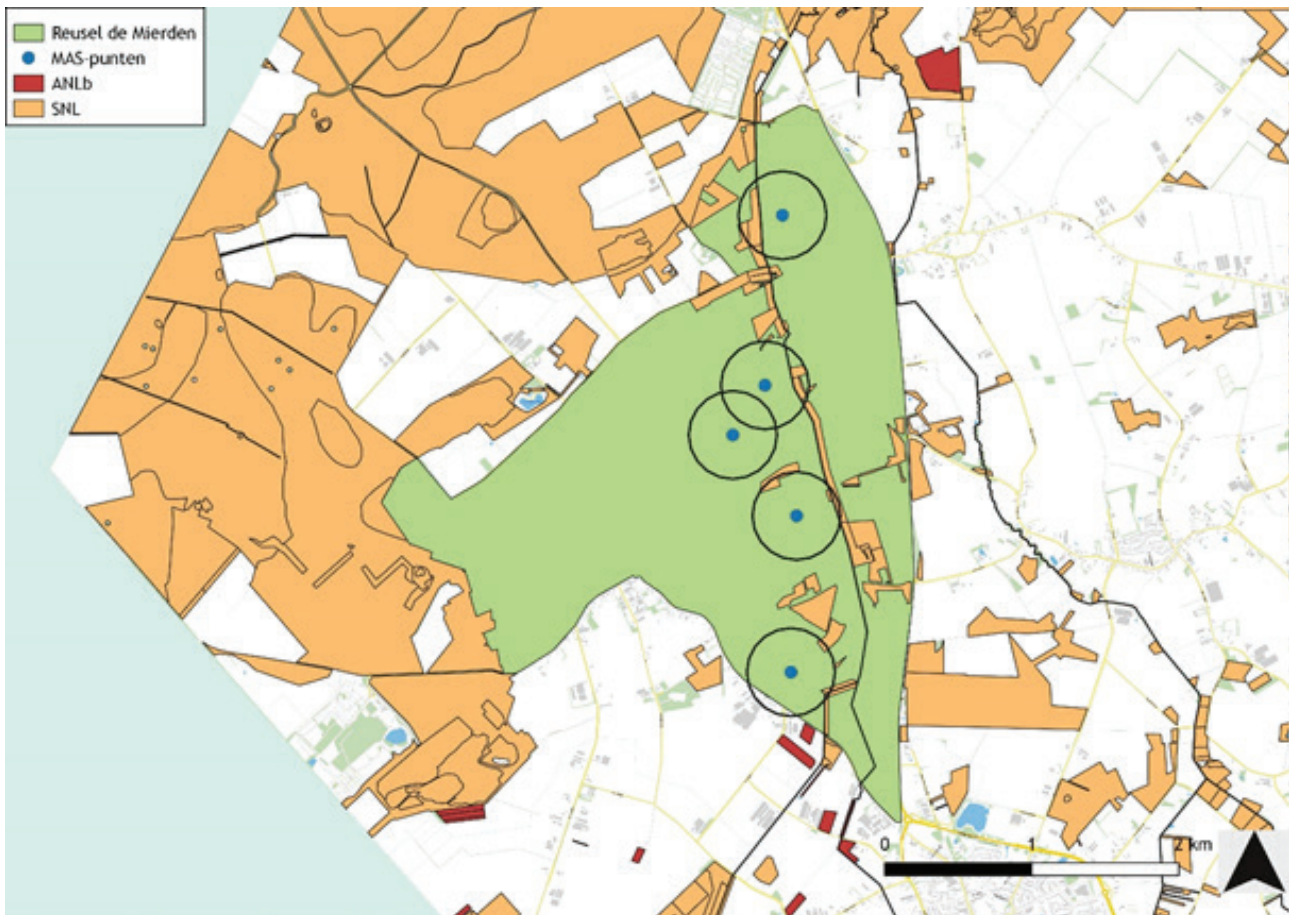

Figuur 14. Referentiegebied Someren met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

Reusel de Mierden

Referentiegebied Reusel de Mierden ligt in Collectief Midden (figuur 15). Het gebied bestaat uit zandgrond en beslaat 39 % akkers en 29 % grasland. Het gebied is vrij besloten; door het gebied loopt het

beekdal van de Reusel (oranje op de kaart). Vier van de vijf cirkels overlappen hiermee. Het meest noordelijke punt ligt aan de rand van Lage Mierde, in de overige vier cirkels liggen geen erven.

Figuur 15. Referentiegebied Reusel de Mierden met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

Blauwe Kiekendief in referentiegebied Reusel de Mierden, januari 2020. Foto: Peter de Boer

Hilvarenbeek

Referentiegebied Hilvarenbeek ligt in Collectief Midden (figuur 16). Het gebied ligt op zandgrond en bestaat uit 44 % akkers en 31 % grasland. Het gebied is vrij besloten. Ten westen ligt het dorp Diessen en

ten noorden bosgebiedje Het Stuk. Door het gebied loopt het beekdal van de Reusel (oranje op de kaart), een telpunt overlapt hiermee. Binnen twee telcirkels ligt een erf.

Figuur 16. Referentiegebied Hilvarenbeek met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

Referentiegebied Hilvarenbeek, januari 2020. Foto: Peter de Boer

Gilze

Referentiegebied Gilze ligt in Collectief West (figuur 17). Het gebied ligt op zandgrond en bestaat uit 25 % akkers (dit is het kleinste aandeel van alle gebieden)

en 45 % grasland. Ten oosten ligt Gilze en ten zuidwesten de Chaamse Bossen. Het gebied is vrij open en er liggen geen erven binnen de telcirkels.

Figuur 17. Referentiegebied Gilze met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

Referentiegebied Gilze en Rijen, januari 2020. Foto: Frank Majoor

Waalwijk

Referentiegebied Waalwijk ligt in Collectief West (figuur 18). Het gebied ligt op kleigrond en bestaat uit 43 % akkers en 25 % grasland. Het gebied is zeer

open. Er liggen geen erven binnen de telcirkels. De zuidgrens van het gebied is de A59 en ten noorden ligt de Bergse Maas.

Figuur 18. Referentiegebied Waalwijk met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

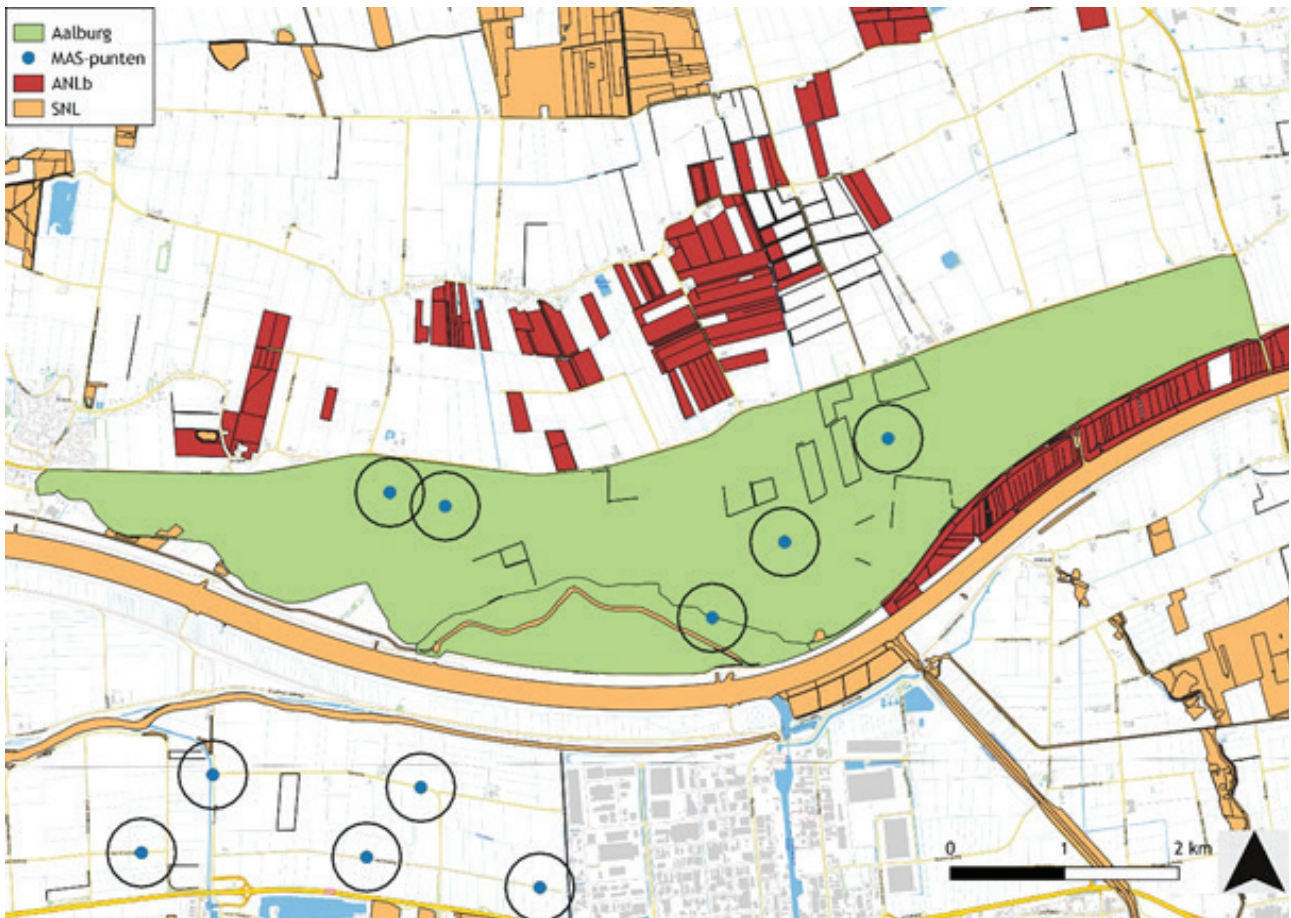

Grote Zilverreiger in referentiegebied Waalwijk, januari 2020. Foto: Peter de Boer).

Aalburg

Referentiegebied Aalburg ligt in Collectief West (figuur 19). Het gebied ligt op kleigrond en bestaat uit 30 % akkers en 46 % grasland. Het gebied is

vrij open. Er ligt veel bebouwing van het dorpje Meeuwen binnen de westelijke twee telcirkels. Binnen de overige drie cirkels liggen geen erven. Ten zuiden van het gebied ligt de Bergse Maas.

Figuur 19. Referentiegebied Aalburg met telpunten en telcirkel (straal 300 m) en de ligging van de beheerpakketten in 2020.

Referentiegebied Aalburg, januari 2020. Foto: Peter de Boer

2.4. Prioritaire vogelsoorten

De ANLb beheermaatregelen zijn specifiek gericht op een aantal doelsoorten (Teunissen *et al.* 2015). Dit zijn vogelsoorten waarvoor zowel nationaal als provinciaal het agrarisch gebied van belang is voor het voorkomen. In tabel 3 worden de prioritaire doelsoorten voor de beheertypen ANLb Open ak-

kerland en ANLb Open Grasland, alsmede extra indicatorsoorten vastgesteld door de collectieven en de provincie. Tijdens de tellingen worden alle vogelsoorten geteld, dus de aanwezigheid, afwezigheid en de aantallen van de in tabel 3 genoemde soorten wordt per telling vastgelegd.

Tabel 3. Doelsoorten en extra indicatorsoorten ANLb Open Akkerland en ANLb Open Grasland Noord-Brabant

Doelsoorten ANLb - Open akker	Doelsoorten ANLb - Open grasland
Blauwe Kiekendief	Grutto
Geelgors	Slobeend
Gele Kwikstaart	Tureluur
Graspieper	Watersnip
Grauwe Gors	Wulp
Kievit	Zomertaling
Kneu	
Patrijs	Extra indicatorsoorten ANLb - Open grasland
Ringmus	Gele kwikstaart
Roodborsttapuit	Kievit
Ruigpootbuizerd	Kluut
Scholekster	
Torenavalk	
Veldleeuwerik	
Velduil	
Extra indicatorsoorten ANLb - Open akker	
Blauwborst	
Fazant	
Grasmus	
Groenling	
Houtduif	
Kwartel	
Putter	
Vink	

2.5. Overzicht teldatums

De datums waarop de verschillende gebieden zijn geteld zijn per telronde weergegeven in tabel 4. Op de meeste teldagen zijn drie gebieden (15 punten) geteld. In Waalwijk zijn in januari de punten op opeenvolgende dagen geteld en in februari zijn in Reek-Schajk niet alle punten op één dag geteld, omdat dit een langgerekt gebied is en tijdens het eerste bezoek de exacte ligging van de telpunten moest worden bepaald.

2.6. Weersomstandigheden

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Tijdens de bezoeken waren de weersomstandigheden overwegend gunstig, mede omdat de tellers hebben geprobeerd om binnen een telperiode het meest geschikte weer uit te kiezen.

Januari was zeer zacht, met gemiddeld 6,2 °C en vrij droog. De maand verliep zonder ijsdagen en vrijwel zonder vorst.

Februari was met 7,2 °C uitzonderlijk zacht en verliep erg nat (record). Er waren regelmatig onstuimige perioden met veel wind en regen. De maand

Tabel 4. De datums waarop de telpunten uit de verschillende gebieden zijn geteld tijdens de winter (w, 3 tellingen) en het broedseizoen (b, 4 tellingen) in 2020.

Gebied	w 1	w 2	b 3	b 4	b 5	b 6	w 7
Aalburg	3-1	13-3	8-4	5-5	2-6	11-7	5-11
De Bleken	6-1	3-3	13-4	29-4	12-5	9-7	17-11
Gastelsche Heide	27-1	18-3	17-4	2-5	15-5	11-7	24-11
Gilze	16-1	17-3	14-4	8-5	20-5	15-7	25-11
Hilvarenbeek	3-1	12-3	10-4	4-5	14-5	30-6	4-11
Keent	7-1	2-3	7-4	28-4	3-6	2-7	16-11
Lage Zwaluwe	13-1	16-3	15-4	7-5	19-5	3-7	30-11
Maasheggen	26-1	7-3	9-4	6-5	25-5	28-6	24-11
Made Noord	13-1	16-3	15-4	7-5	19-5	3-7	30-11
Reek-Schajjk	7-1	3-3/7-3	7-4	28-4	26-5	2-7	16-11
Reusel de Mierden	3-1	12-3	10-4	4-5	14-5	30-6	4-11
Rielsche Heide	16-1	17-3	14-4	8-5	20-5	15-7	25-11
Rucphen-Heikant	16-1	16-3	14-4	8-5	20-5	30-6	25-11
Schijndelse Heide	6-1	3-3	13-4	29-4	12-5	9-7	17-11
Someren	27-1	18-3	17-4	2-5	15-5	15-7	24-11
Steenbergen-Noord	13-1	16-3	15-4	7-5	19-5	3-7	30-11
Vughtse Gement en De Zeeg	6-1	3-3	8-4	5-5	1-6	9-7	17-11
Waalwijk	3-1/4-1	13-3	8-4	5-5	2-6	11-7	5-11
Zeeland	7-1	7-3	7-4	28-4	26-5	2-7	16-11

kende slechts twee vorstdagen, tegen normaal 13. **Maart** was vrij zacht en zeer zonnig met een gemiddelde temperatuur van 6,8 °C, waarmee het kouder was dan in februari. De eerste helft van de maand verliep nat en soms onstuimig, de tweede helft verliep rustig.

April was zeer zacht, zeer droog en zeer zonnig, met gemiddeld 11,1 °C tegen normaal 9,2 °C. Vanaf 5 april kwam de temperatuur dagelijks boven de 20°C. Alleen op de laatste drie dagen viel er enige neerslag.

Mei was zeer zonnig en zeer droog, maar met een normale temperatuur. Alleen in het begin viel er enige neerslag en tussen 11 en 14 mei was er sprake van nachtvorst.

Juni was zeer warm, zeer zonnig en nat met gemiddeld 17,5 °C tegen normaal 15,6 °C. Neerslag viel voornamelijk tijdens lokale (zeer) zware buien. Het vanaf april onstane neerslagtekort bleef intact.

Juli was koel en vrij droog. In de eerste helft van de maand was het wisselvallig en bleef de temperatuur regelmatig onder de 20 °C steken. Vooral in het zuiden van het land viel weinig neerslag.

Augustus was met 20,4 °C (gemiddelde 17,5 °C) zeer warm en zeer zonnig met een normale hoeveelheid neerslag. De eerste helft van maand werd beheerst door een hittegolf van 13 dagen. De neerslag viel wederom in buien, waarbij het, vooral in oostelijk, Noord-Brabant droog bleef.

In **september** was het warm, zeer zonnig en vrij

droog. De neerslag viel aan het begin en het eind van de maand. Het midden van de maand verliep zomers met op 15 september een record van 35,1°C in Gilze-Rijen, nog nooit was het zo laat in het jaar zo warm in ons land.

Oktober was vrij zacht, somber en nat. Met alleen in het midden van de maand een aaneengesloten periode van droog weer.

In **november** was het zeer zacht, zeer zonnig en vrij droog en gaat de boeken in als de top vijf van zachtste novembermaanden. Er viel verspreid over de maand regelmatig enige neerslag.

December was met 5,5 °C zacht. Het was even zonnig als normaal en de maand was nat. Alleen op 10 december werd er in Twente een ijsdag genoteerd. Daarna was het tot de Kerstdagen zacht en wisselvallig, met op de 27^e een zuidzuidwester storm.

In De Bilt kwamen voor:

2020 gemiddeld

0	8	IJsdagen	(max. temp. lager dan 0,0 °C)
31	59	Vorstdagen	(min. temp. lager dan 0,0 °C)
110	85	Warme dagen	(max. temp. 20,0 °C of hoger)
32	26	Zomerse dagen	(max. temp. 25,0 °C of hoger)
12	4	Tropische dagen	(max. temp. 30,0 °C of hoger)

Bron: KNMI, Weer- en klimaatdiensten, 4 januari 2021, Adrie Huiskamp.

3. Resultaten

Voor een eerste overzicht is gewerkt met gemiddelden per telpunt over de telrondes. Hoewel het aantal waargenomen vogelsoorten in beide seizoenen redelijk vergelijkbaar was, werden in de winter 3-4x zoveel individuen geteld als in het broedseizoen. Hieronder worden de resultaten per telseizoen besproken. In de laatste paragraaf wordt een typische ANLb-soort, de Geelgors wat uitgebreider besproken.

Winterseizoen

In ANLb-gebieden werden tijdens de wintertellingen per punt gemiddeld 242,8 individuen geteld van 12,3 verschillende vogelsoorten (tabel 5). In referentiegebieden was zowel het aantal individuen als het aantal soorten per punt lager (gemiddeld 204,3 individuen van 9,4 soorten). Van alle gebieden was Rucphen-Heikant met gemiddeld bijna 16 soorten per punt het soortenrijkst, op korte afstand gevolgd door Maasheggen en Keent (figuur 20); de meeste individuen werden geteld in het ANLb-gebied Vughtse Gement en De Zeeg, op korte afstand gevolgd door Lage Zwaluwe (figuur 21). Dit kwam vooral door grote aantallen Grauwe Ganzen tijdens de novembertelling. In referentiegebied Aalburg werden de kleinste

aantallen individuen geteld, het aantal gemiddelde aantal soorten per punt, 7,9, was het laagst in referentiegebied Reusel de Mierden.

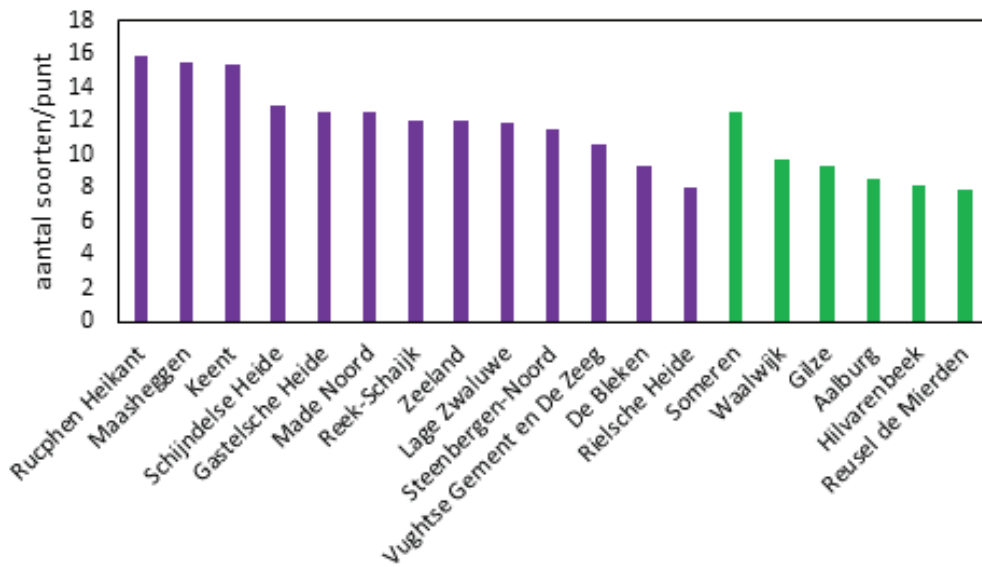
Ook de waargenomen aantallen van de prioritaire soorten van het ANLb Blauwe Kiekendief, Geelgors en Veldleeuwerik waren groter in de ANLb-gebieden (tabel 6). Dit was ook in 2019 het geval. Kleine Zwanen werden in 2020 niet waargenomen in de ANLb-gebieden.

Blauwe Kiekendieven kwamen voor in Rielsche Heide, Lage Zwaluwe, Made Noord en Steenbergen Noord. In Rielsche Heide werd de soort net wat vaker waargenomen dan in de andere drie gebieden. Verreweg de meeste Geelgorzen werden geteld in ANLb-gebied Zeeland, op afstand gevolgd door Rielsche Heide en De Bleken. Van de ANLb-gebieden waren de doelsoorten vooral in Rielsche Heide goed vertegenwoordigd. Maasheggen was het minst goed vertegenwoordigd, hier werd alleen Geelgors in kleine aantallen waargenomen.

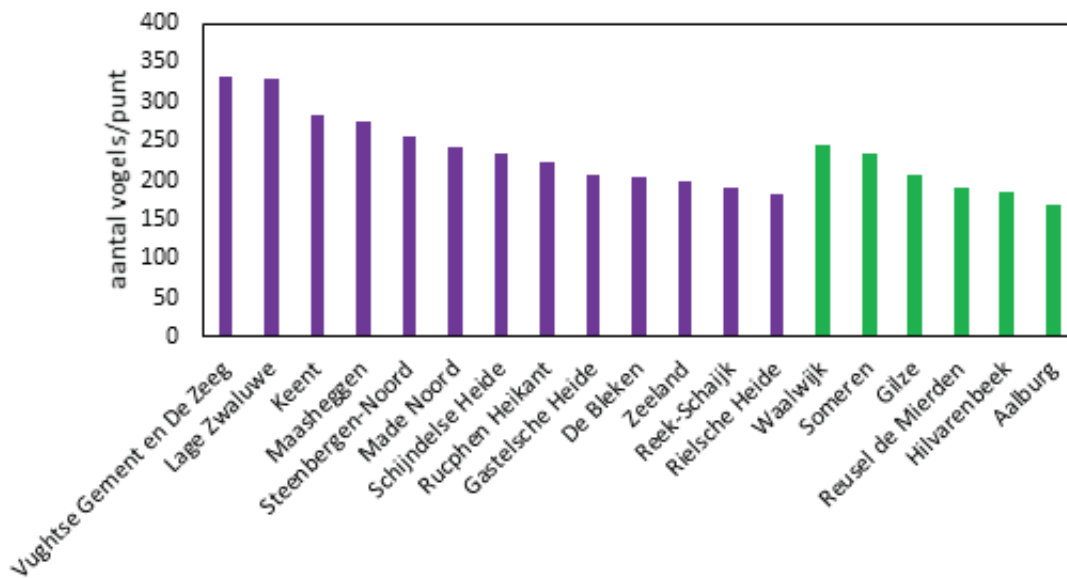
Kleine Zwanen werden in 2020 alleen waargenomen in referentiegebied Hilvarenbeek. In referentiegebied Aalburg werd in 2020 geen enkele doelsoort waargenomen.

Tabel 5. Overzicht van afgeronde aantallen individuen en soorten vogels per telgebied en periode (winter- of broedseizoen) in 2020.

ANLb-gebied	winter		broedseizoen	
	# individuen /punt	# soorten /punt	# individuen /punt	# soorten /punt
De Bleken	203	9	156	11
Gastelsche Heide	207	13	34	15
Keent	282	15	52,	16
Lage Zwaluwe	331	12	40	13
De Maasheggen	276	15	68	17
Made Noord	242	13	40	13
Reek-Schaijk	191	12	50	13
Rielsche Heide	182	8	32	11
Rucphen Heikant	223	16	39	16
Schijndelse Heide	233	13	35	14
Steenbergen-Noord	257	12	48	13
Vughtse Gement en De Zeeg	333	11	36	11
Zeeland	197	12	49	16
<i>gemiddeld</i>	243	12	52	14
referentiegebied				
Aalburg	168	9	34	13
Gilze	206	9	29	10
Hilvarenbeek	233	11	42	13
Reusel de Mierden	190	8	25	13
Someren	184	9	36	13
Waalwijk	244	10	22	9
<i>gemiddeld</i>	204	9	32	12

Figuur 20. Gemiddeld aantal vogelsoorten per punt per gebied tijdens het winterseizoen van 2020. Paars: ANLb, groen: referentie.

Figuur 21. Gemiddeld aantal vogels (individuen) per punt per gebied tijdens het winterseizoen van 2020. Paars: ANLb, groen: referentie.

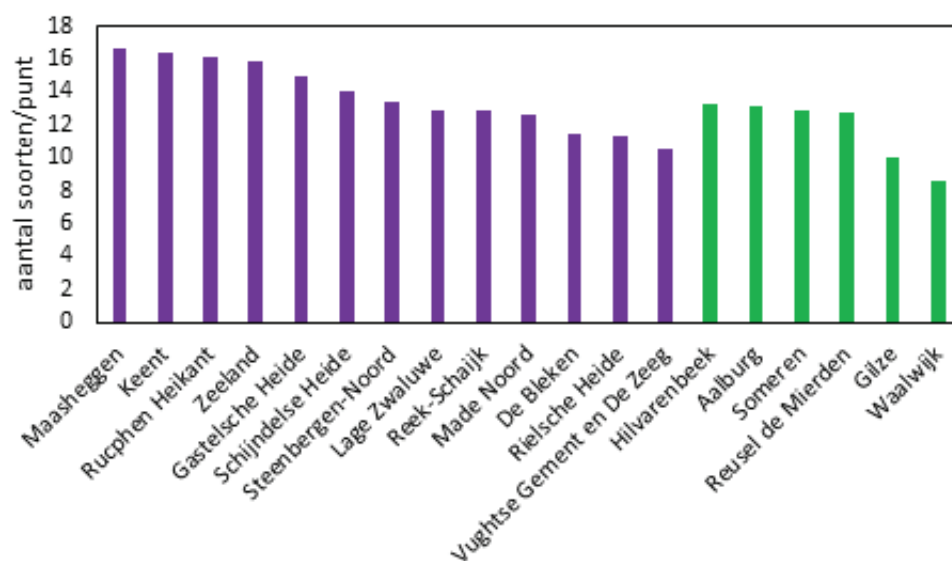
Tabel 6. Overzicht van gemiddelde aantallen vogels (individuen) per prioritaire soort van het ANLb en type gebied in het winterseizoen van 2020. In geen van de gebieden zijn Grauwe Gorzen, Ruigpootbuizerden of Velduilten tijdens het winterseizoen waargenomen.

ANLb-gebied	Blauwe Kiekendief	Geelgors	Kleine Zwaan	Veldleeuwerik
De Bleken	0,00	1,40	0,00	20,27
Gastelsche Heide	0,00	1,07	0,00	0,20
Keent	0,00	0,00	0,00	2,13
Lage Zwaluwe	0,13	0,00	0,00	0,53
Maasheggen	0,00	0,07	0,00	0,00
Made Noord	0,13	0,00	0,00	1,93
Reek-Schaijk	0,00	0,40	0,00	0,40
Rielsche Heide	0,20	1,80	0,00	23,87
Rucphen Heikant	0,00	0,00	0,00	0,13
Schijndelse Heide	0,00	0,87	0,00	0,53
Steenbergen-Noord	0,13	0,00	0,00	1,00
Vughtse Gement en De Zeeg	0,00	0,67	0,00	10,87
Zeeland	0,00	5,53	0,00	0,07
<i>gemiddeld</i>	<i>0,05</i>	<i>0,91</i>	<i>0,00</i>	<i>4,76</i>
referentie-gebied				
Aalburg	0,00	0,00	0,00	0,00
Gilze	0,00	0,00	0,00	1,90
Hilvarenbeek	0,10	0,10	0,10	0,00
Reusel de Mierden	0,00	0,30	0,00	2,20
Someren	0,00	0,40	0,00	0,20
Waalwijk	0,10	0,00	0,00	0,60
<i>gemiddeld</i>	<i>0,02</i>	<i>0,14</i>	<i>0,02</i>	<i>0,82</i>

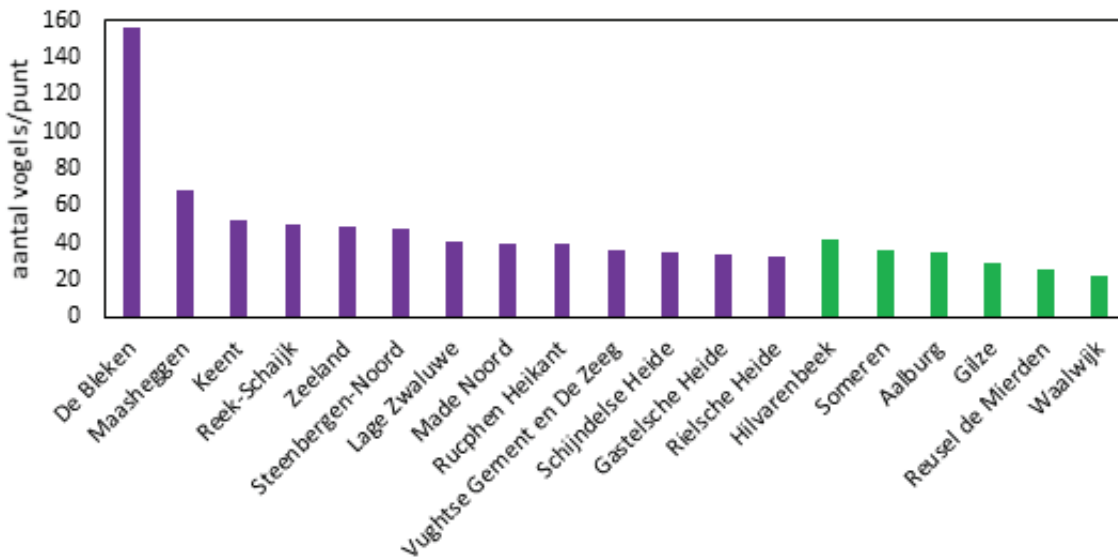
Broedseizoen

Tijdens het broedseizoen was het verschil in aantallen (zowel individuen als vogelsoorten) tussen ANLb- en referentiegebieden kleiner dan in de winter (tabel 7, figuren 22 en 23). Het aantal vogelsoorten (gemiddeld per telpunt 13,7 tegen 11,7 soorten)

en aantal individuen (gemiddeld per telpunt 52,2 tegen 31,5 individuen) was in ANLb-gebieden iets groter dan in referentiegebieden. De meeste individuen werden geteld in ANLb-gebied De Bleken, op forse afstand gevolgd door ANLb-gebied Maasheggen. In ANLb-gebied Maasheggen werden de meeste

Figuur 22. Gemiddeld aantal vogelsoorten per punt per gebied tijdens het broedseizoen van 2020. Paars: ANLb, groen: referentie.

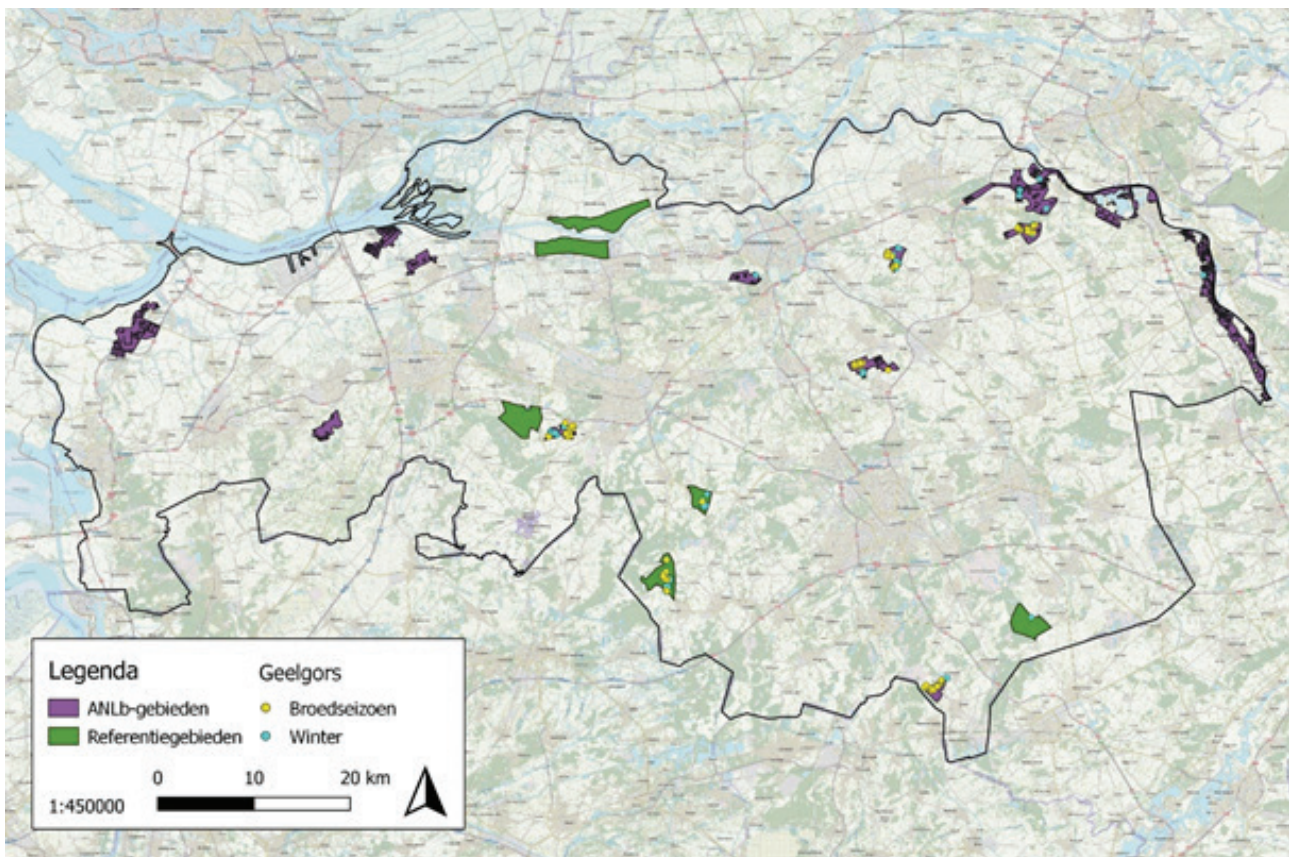

Figuur 23. Gemiddeld aantal vogels (individuen) per punt per gebied tijdens het broedseizoen van 2020. Paars: ANLb, groen: referentie.

soorten waargenomen, Keent (in 2019 goed voor de koppositie) volgt op korte afstand. In referentiegebied Waalwijk werden zowel de minste individuen als de minste soorten geteld.

In het broedseizoen zijn van de prioritaire soorten Gele Kwikstaart, Houtduif, Kneu, Ringmus

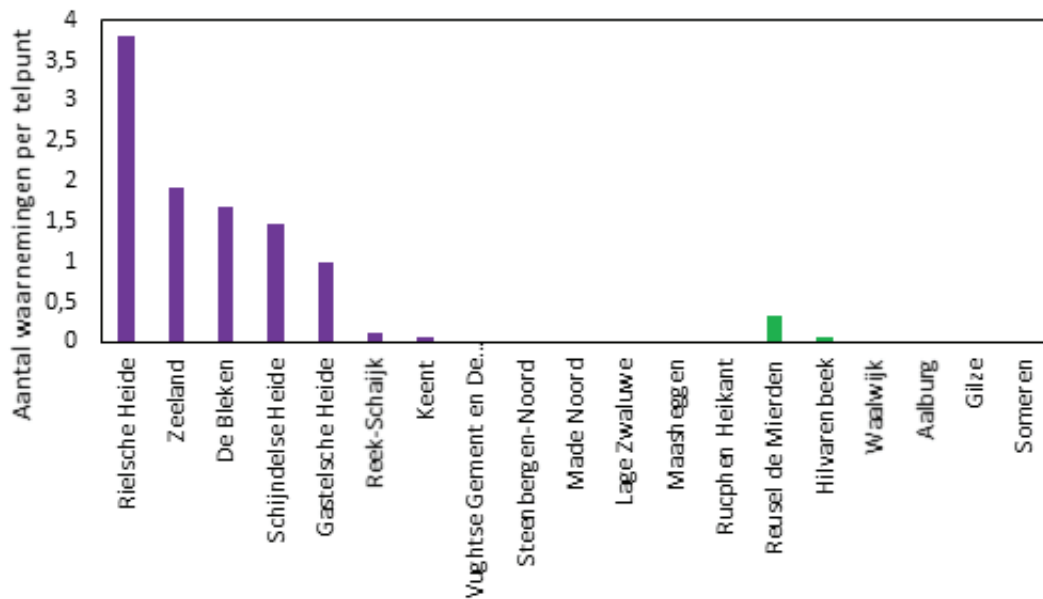
en Veldleeuwerik meer individuen in de ANLb-gebieden geteld dan in de referentiegebieden. Van de prioritaire soorten Kievit, Patrijs, Roek, Scholekster en Torenvalk zijn in de ANLb-gebieden minder individuen geteld dan in referentiegebieden. Deze verhouding tussen de soorten was in 2019 anders met acht soorten die hogere aantallen lieten zien in de

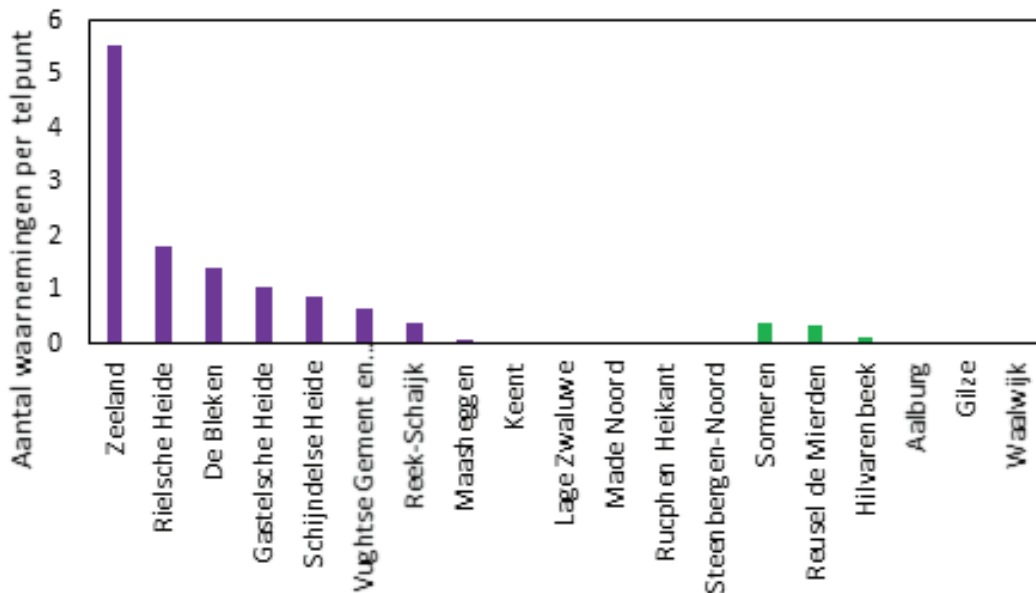
Figuur 24. Waarnemingen Geelgors 2019 & 2020

Table 7. Overzicht van gemiddeld aantal vogels (individuen) per prioritaire soort van de ANLb en referentiegebieden in het broedseizoen van 2020. In geen van de gebieden zijn Engelse Kwikstaarten, Grauwe Kiekendieven, Grauwe Gorzen, Kerkuilen, Kwartelkoningen of Velduilten tijdens het broedseizoen waargenomen.

ANLb-gebied	Gele Kwikstaart	Houtduif	Kievit	Kneu	Patrijs	Ringmus	Roek	Scholekster	Torenvalk	Veldleeuwerik
De Bleken	1,55	1,15	2,35	0,60	0,00	1,85	0,00	0,05	0,05	0,65
Gastelsche Heide	0,25	3,30	1,25	1,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,15	0,25
Keent	0,70	6,15	1,15	0,50	0,00	0,50	0,00	0,30	0,20	0,30
Lage Zwaluwe	1,00	1,60	1,20	0,90	0,00	0,20	0,00	0,35	0,05	0,50
Maasheggen	0,15	9,05	2,00	0,40	0,05	0,15	3,00	0,10	0,25	0,00
Made Noord	1,20	4,85	1,20	0,20	0,15	0,00	0,60	0,65	0,00	0,05
Reek-Schajjk	0,60	1,50	0,75	0,10	0,05	0,00	0,00	0,10	0,00	0,15
Rielsche Heide	1,70	0,35	1,10	0,70	0,15	0,00	0,00	0,05	0,30	1,75
Rucphen Heikant	0,20	3,55	1,20	0,25	0,05	0,05	0,20	0,25	0,10	0,25
Schijndelse Heide	0,60	1,10	1,60	0,05	0,10	2,80	0,00	0,15	0,00	0,00
Steenbergen-Noord	0,70	0,90	0,35	0,90	0,00	0,10	0,00	0,20	0,05	0,65
Yughtse Gement en De Zeeg	1,65	2,10	1,35	0,20	0,05	0,05	0,00	0,15	0,25	0,95
Zeeland	0,15	3,40	1,20	0,10	0,00	0,00	0,00	0,15	0,15	0,05
gemiddeld	0,80	3,00	1,28	0,51	0,05	0,44	0,29	0,19	0,12	0,43
referentie-gebied										
Aalburg	0,35	3,00	0,45	0,30	0,05	0,00	0,00	0,10	0,10	0,00
Gilze	0,15	0,60	0,45	0,10	0,00	0,05	6,05	0,05	0,25	0,10
Hilvarenbeek	0,50	4,30	4,75	0,85	0,45	0,20	0,00	0,65	0,15	0,05
Reusel de Mierden	0,15	4,20	0,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05	0,30	0,05
Someren	0,15	3,80	0,95	0,00	0,00	0,20	0,00	0,05	0,00	0,10
Waalwijk	2,00	1,15	1,60	0,15	0,05	0,30	1,80	0,30	0,15	0,00
gemiddeld	0,55	2,84	1,49	0,23	0,09	0,13	1,31	0,20	0,16	0,05

Figuur 25. Geelgors, aantal waarnemingen per telpunt in 2019.

Figuur 26. Geelgors, aantal waarnemingen per telpunt in 2020.

referentiegebieden en drie in de ANLb-gebieden. De grootste aantallen prioritaire soorten (acht) werden waargenomen in ANLb-gebied Steenbergen-Noord en de referentiegebieden Gilze, Hilvarenbeek en Waalwijk. Het laagste aantal prioritaire soorten (vijf) werd vastgesteld in de ANLb-gebieden Gastelsche Heide, Maash egg en en Zeeland en in referentiegebied Aalburg.

De Geelgors is een mooi voorbeeld van een ANLb-doelsoort die goed uit de tellingen komt en die sterk reageert op aanbod van voedsel in de vorm de ingezaaide akkerranden. De verspreiding is echter beperkt tot de zandgronden in Midden- en Oost-

Brabant. In Collectief West hebben maatregelen specifiek voor deze soort als ANLb-doelsoort weinig zin. Zoals geïllustreerd in figuur 24 is de Geelgors beperkt tot een aantal regio's. In figuur 25 en 26 is het aantal waarnemingen in 2019 en 2020 per gebied uitgewerkt. Vooral Zeeland, Rielsche Heide en De Bleken zijn populair. In figuur 27 zijn de waarnemingen van Geelgors in ANLb-gebied Rielsche Heide en referentiegebied Gilze naast elkaar gezet. Hier wordt duidelijk dat de aanwezigheid van akkerranden in Rielsche Heide aantrekkelijk is voor de soort. In sterk contrast met de volledige afwezigheid van Geelgorzen in referentiegebied Gilze, een gebied met dezelfde landschappelijke kenmerken.

Figuur 27. Geelgors, waarnemingen telcirkels Gilze en Rielse Heide in 2020.

4. Discussie

In de winterperiode is het weer van grote invloed op de verspreiding van vogels in Nederland en in de rest van Europa. Bij streng winterweer trekken veel overwinterende vogels verder naar het zuiden. Bij zeer zacht winterweer overwinteren veel vogels noordelijker of oostelijker. Zowel in 2019 als in 2020 was er tijdens de tellingen in januari (2020), februari (2019), maart (2019, 2020) en november (2019, 2020) geen sprake van winterse omstandigheden, dit zorgt voor een goede vergelijkbaarheid tussen de twee winters. Werken met gemiddelden geeft een aardig overzicht, maar is niet helemaal correct, omdat tellingen niet normaal verdeeld zijn. In statistische analyses dient hiermee rekening te worden gehouden en goed gekeken te worden naar sterk afwijkende leefgebieden, zoals Maasheggen (Roodbergen *et al.* 2020).

In tabel 8 worden het gemiddeld aantal individuen en het gemiddeld aantal soorten in de ANLb-gebieden en de referentiegebieden in 2019 en 2020 naast elkaar gezet. Voor beide jaren geldt dat zowel het aantal individuen als het aantal soorten in 2020 vergeleken met 2019 hoger is. Dit geldt zowel voor de ANLb-gebieden als voor de referentiegebieden. Vooral in het broedseizoen was de aantalsstijging opvallend veel hoger in de ANLb-gebieden dan in de referentiegebieden, het aantal soorten liep gelijk op.

De eerste grove vergelijking tussen ANLb- en referentiegebieden in 2019 leek erop te wijzen dat zich in de winter van 2019 meer vogels ophielden in ANLb-gebieden dan daarbuiten en dat dit ook voor de vier prioritaire soorten Blauwe Kiekendief, Geelgors, Kleine Zwaan en Veldleeuwerik gold (tabel 9). Dit beeld kon in 2020 bevestigd worden, zowel

Tabel 8. Gemiddeld aantal individuen (afgerond) en het gemiddeld aantal soorten (afgerond) in de ANLb-gebieden en de referentiegebieden in 2019 en 2020.

		aantal 2019	aantal 2020	soorten 2019	soorten 2020
ANLb	broed	20	52	9	14
referentie	broed	22	32	8	12
ANLb	winter	86	243	10	12
referentie	winter	58	207	7	9

Tabel 9. Gemiddeld aantal individuen per telpunt in de ANLb-gebieden en de referentiegebieden tijdens de winter-tellingen in 2019 en 2020.

	ANLb 2019	ANLb 2020	referentie 2019	referentie 2020
Blauwe Kiekendief	0,03	0,05	0,01	0,02
Geelgors	0,77	0,91	0,07	0,14
Kleine Zwaan	0,08	0,00	0,00	0,02
Veldleeuwerik	3,04	4,76	0,53	0,82

Tabel 10. Gemiddeld aantal vogels (individuen) van tiendoelsoorten per telpunt in de ANLb-gebieden en de referentiegebieden in tijdens de tellingen in het broedseizoen in 2019 en 2020.

	ANLb 2019	ANLb 2020	referentie 2019	referentie 2020
Gele Kwikstaart	0,32	0,80	0,38	0,55
Houtduif	2,30	3,00	1,52	2,84
Kievit	1,25	1,28	1,88	1,49
Kneu	0,18	0,51	0,03	0,23
Patrijs	0,06	0,05	0,09	0,09
Ringmus	0,01	0,44	0,08	0,13
Roek	0,36	0,29	0,65	1,31
Scholekster	0,17	0,19	0,27	0,20
Torenvalk	0,04	0,12	0,06	0,16
Veldleeuwerik	0,35	0,43	0,01	0,05

het gemiddeld aantal waargenomen soorten per telpunt als het aantal individuen per telpunt was in de ANLb-gebieden groter dan in de referentiegebieden. Uitgezonderd de Kleine Zwaan die in 2020 niet in de ANLb-gebieden werd waargenomen. Het wel of niet voorkomen van de prioritaire soorten in de winter hangt grotendeels af van de ligging van de gebieden in Noord-Brabant en de aanwezige landschappelijke kenmerken in de betreffende gebieden. De dichtheden van de soorten binnen de gebieden waar ze voorkomen wordt waarschijnlijk wel gestuurd door de aanwezige ANLb-beheerpakketten, met uitzondering van de voornamelijk grasetende Kleine Zwaan. Bij deze laatste soort speelt voornamelijk dat de aantallen overwinterende vogels in Nederland sinds midden jaren negentig sterk teruglopen door een verschuiving van het overwinteringsgebied naar het oosten.

Tijdens het broedseizoen van 2019 werden van zeven van de tien waargenomen prioritaire soorten juist lagere aantallen aangetroffen in de ANLb-gebieden dan in de referentiegebieden (tabel 10). In 2020 was dat het geval voor vijf soorten. Behalve voor Kievit en Scholekster lagen de aantallen per telpunt zowel in de ANLb-gebieden als in de referentiegebieden iets hoger dan in 2019. Het is moeilijk om deze verschillen te verklaren zonder landelijke trend en jaaref-

fecten te kennen. Bij Torenvalk geldt 2020 als een goed muizenjaar waardoor er relatief meer vogels tot broeden konden komen, waardoor de trefkans op een telpunt ook toeneemt.

Voor statistische analyses om te bepalen of eventuele verschillen in aantallen (en in trends) significant zijn, zijn gegevens uit meerdere jaren nodig. Inzicht in de trends van vogelpopulaties is essentieel, omdat pas van (voldoende) effectiviteit kan worden gesproken wanneer populaties minimaal stabiel zijn. Jaareffecten door weeromstandigheden (neerslag, temperatuur) moeten daarbij meegewogen worden. Het is dan ook van belang om de tellingen steeds op dezelfde manier en volgens de gestandaardiseerde methode te continueren. Alleen dan kan de aanwezigheid van en de ontwikkeling in winter- en broedvogelpopulaties in ANLb- en referentiegebieden in Noord-Brabant worden gemonitord. Nieuwe tellingen kunnen dan worden vergeleken met die in eerdere jaren, waardoor interessante – en soms op het oog onopvallende – trends zichtbaar worden. Hoewel de ligging van de beheerpakketten van jaar tot jaar kunnen verschillen is het waarschijnlijk dat dit op gebiedsniveau weinig effect zal hebben op de totale oppervlakte beheerd gebied. De monitoring is zo opgezet dat een vergelijking kan worden gedaan op gebiedsniveau.

Literatuur

ROODBERGEN M., MAJOOR F.A. & P. EEKELDER P.
2020. Akkervogeltellingen in Noord-Brabant in 2019.
Sovon-rapport 2020/18. Sovon Vogelonderzoek
Nederland, Nijmegen.

TEUNISSEN W., WIERSMA P., VAN TURNHOUT C.,
SOLDAAT L., ROODBERGEN M., VLAANDEREN O.
& VOGEL R. 2015. Monitoring van vogels in open ak-
kerland in het kader van de stelselherziening ANLb.
Sovon-rapport 2015/55. Sovon Vogelonderzoek
Nederland, Nijmegen.

TEUNISSEN W.A., WIERSMA P., DE JONG A., KLEYHEEG E.
& VERGEER J.W. 2019. Handleiding voor het Meetnet
Agrarische Soorten. Sovon Vogelonderzoek Nederland,
Nijmegen.

VOGEL R., BOELE A., HORNMAN M., TEUNISSEN W.,
VAN TURNHOUT C., VERGEER J.W. & ZOETEBIER
D. 2016. Beleidsmonitoring van vogels in het kader
van ANLb in 2016: verantwoording, eerste evaluatie
en aandachtspunten. Sovon-rapport 2016/52. Sovon
Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

In opdracht van:

Provincie Noord-Brabant

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

